

УДК 631.151 : 338.43

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ РИНКОМ НА ПРИНЦИПАХ ГАРМОНІЙНОСТІ

Дорофєєв Олександр Вікторович, к.е.н, доцент,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна

Анотація — досліджено питання цінової гармонізації ринків окремих сільськогосподарських товарів. Представлено управління аграрним ринком на принципах гармонійності як таке, що дозволяє зменшити протиріччя між економічними, соціальними й екологічними процесами, що забезпечує поступальний розвиток аграрної сфери.

Ключові слова — гармонійний ринок, золотий переріз, управління аграрним ринком, цінова гармонізація.

У теоретичному (пов'язаному з мисленням) пізнанні ідея гармонійності розвитку у різних інтерпретаціях набуває все більшого поширення. Але в практичній площині використання механізмів управління існує прогалина щодо визначення економічних параметрів, які б відповідали принципам гармонійності, а отже забезпечували стійкість системи. Досвід показує, що найбільш фінансово успішні підприємства мають k автономії близькій до 0,6, а k самофінансування близький до 1. Названі цифри близькі або цілком відповідають «золотій» пропорції, але ґрунтовних розрахунків, які б переконливо вказували на доцільність дотримання цих параметрів на практиці явно не вистачає. З цією метою необхідно накопичувати великі масиви емпіричних даних для виконання необхідних розрахунків і надання рекомендацій щодо вибору і поєднання механізмів управління розвитком аграрної сфери економіки.

Навіть наявні розрахунки щодо гармонізації певних процесів, наприклад, цінового розкиду на окремих ринках [1], не дають повного уявлення про ступінь гармонізації усієї системи як містилищу цих процесів.

Так, зокрема, в статті О. Івануса «Концепція «золотого перерізу» в моделі гармонійного ринку» (рос. мовою) розглядається можливість наближення реального ринку до гармонійного за ціновим діапазоном і емпірично встановлюється, що сходження ринку до пропорції золотого перерізу відбувається при збільшенні кількості конкурентів, оскільки при цьому коефіцієнт сходження ($d(k) = |C_{\min}/C_{\max} - 0,62|$) тяжіє до 0 [там само]. Погоджуючись із автором відносно виняткової важливості ціни як індикатора кон'юнктури ринку, усе ж слід зазначити, що сходження $d(k)$ до 0, так само, як і встановлення ринкової рівноваги можливе як при атомістичній будові ринку, так і при зменшенні числа його суб'єктів (йдеться і про суб'єктів з боку пропозиції, і про суб'єктів з боку попиту). Тобто, цінова гармонізація ринку і встановлення ринкової рівноваги відображають грошові співвідношення (між максимальною і мінімальною ціною; між вартістю товару і грошовою масою на руках у населення) і не дають уявлення про кількісні параметри абсолютних показників. Для аграрного ж ринку, який відіграє найважливішу роль у забезпеченні базової потреби – потреби у продуктах харчування, а отже виконує соціально значущу функцію забезпечення продовольчої безпеки, більш важливе значення має співвідношення абсолютних величин: кількість виробленого в країні і кількість завезеного продовольства; кількість запропонованих і кількість спожитих харчових продуктів; медично обґрунтована потреба у продуктах харчування і фактично спожита їх кількість тощо.

Якщо орієнтуватися лише на цінову гармонізацію ринків окремих сільськогосподарських товарів, то підтримуючи конкуренцію або

використовуючи економічні методи впливу, суб'єктам управління вдається мінімізувати цінові лаги, але при цьому питання про те чи достатньою мірою населення забезпечене продовольством залишиться без відповіді. У даному випадку можна говорити про вирішення питання гармонізації розподілу доходів (грошей, отриманих від споживачів) між суб'єктами ринку з боку пропозицій, але у нас немає ніяких підстав стверджувати, що при сходженні цінового діапазону до пропорції золотого перерізу спостерігається гармонізація розподілу новоствореного продукту або ВНД між індивідами чи окремими соціальними групами. З чисто математичної точки зору (механістичної позиції) гармонізація цінового розкиду спостерігатиметься не лише в разі одночасної зміни мінімальної та максимальної ціни, а й у разі, наприклад, одностороннього підвищення максимальної ціни. Наведемо невеликий приклад.

У 2013 – 2014 маркетинговому році розкид цін на зерно пшениці озимої III класу був таким: $\min - 164$ \$ США/т; $\max - 220$ \$ США/т. При цьому коефіцієнт сходження – $d(k)$ становив 0,12. Дотримання умови $|\frac{C_{\min}}{C_{\max}} - 0,62| = 0$, тобто умови цінової гармонізації ринку, спостерігається при подальшому підвищенні максимальної ціни до рівня 264 \$ США/т, тоді $164 \div 264 - 0,62 = 0$; при зниженні мінімальної ціни ($136 \div 220 - 0,62 = 0$), а також при одночасній зміні мінімальної та максимальної ціни ($160 \div 258 - 0,62 = 0$). Рівень цін, за яких встановлюється гармонійне їх співвідношення, для виробників важливий з точки зору окупності витрат, а для покупців, виходячи з умов формування доступності продовольства. Наведені вище цінові співвідношення, незважаючи на їх гармонійність, не дозволяють із впевненістю стверджувати ні про забезпечення окупності вкладень, ні про забезпечення доступності продовольства.

Зважаючи на те, що сучасна управлінська парадигма передбачає врахування позаекономічних системоутворюючих чинників (екологічних і соціальних) при здійсненні управлінських впливів на окремі

економічні сфери та сектори, економічна вимога (окупності витрат) має поступатися своїм значенням соціальній (доступності продовольства).

Зростання значення соціальної складової визнано і на міжнародному рівні. Так, суперечність між бідними і багатими країнами та людьми визнана однією з основних проблем людства на Всесвітній конференції ООН у Ріо-де-Жанейро. Науковці зазначають, що «... треба зменшувати розрив у рівні життя між країнами, а також між людьми, викорінювати голод і убожество, стримувати «ресурсні апетити», жадобу, зазіхання» [2, с. 20].

Таким чином, управління складними системними об'єктами пов'язане із визначенням і дотриманням певних кількісних пропорцій, які б відповідали принципам самоорганізації і розвитку систем. Управління, яке забезпечує дотримання структурних пропорцій, близьких до пропорції золотого перерізу, можна назвати гармонійним, оскільки воно дозволяє отримати найвищу результативність системи при мінімальних витратах. В управлінні аграрним ринком дотримання принципів гармонійності дозволяє зменшити протиріччя між економічними, соціальними й екологічними процесами, що забезпечує поступальний розвиток аграрної сфери.

Список використаної літератури

1. Иванус А. И. Концепция «золотого сечения» в модели гармоничного рынка / А. И. Иванус [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referent.mubint.ru/8/2737>.
2. Лозинська Т. М. Державне управління розвитком продовольчого ринку України в умовах глобалізації економіки: [дис.... доктора держ. управління: 25.00.02] / Лозинська Тамара Миколаївна. – Х., 2008. – 455 с.

Автор

Дорофєєв Олександр Вікторович, професор кафедри менеджменту, Полтавська державна аграрна академія, dorofiejew@ukr.net.

Тези доповіді надійшли 12 січня 2015 року.

Опубліковано в авторській редакції.

